

Aan de minister en staatssecretaris van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap
De heer dr. R.H.A. Plasterk en
mevrouw J.M. van Bijsterveldt-Vliegenhart
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

Den Haag : 9 oktober 2008
Ons kenmerk : S.A.08.076.32 CL/JS
Uw kenmerk : VSV/3542
Betreft: : uw brief d.d. 7 april 2008 inzake groenpluk

Geachte heer Plasterk, mevrouw Van Bijsterveldt,

De Stichting van de Arbeid heeft kennis genomen van uw brief d.d. 7 april 2008, met bijlage, waarin u het probleem van groenpluk aan de orde stelt. U vraagt in uw brief of de Stichting u wil informeren over de voortgang met betrekking tot de afspraken die tijdens de Participatietop van 27 juni 2007 zijn gemaakt over het tegengaan van groenpluk.

De Stichting van de Arbeid zet in bijgaande notitie uiteen op welke wijze sociale partners groenpluk als een van de oorzaken van voortijdige schooluitval willen tegengaan. Bedoeld wordt hier groenpluk in enge zin: het voortijdig schoolverlaten zonder startkwalificatie. Voorafgaand merkt de Stichting op dat groenpluk niet een probleem is dat bij één partij, het bedrijfsleven, kan worden neergelegd. Het kent vele facetten die vragen om een veelzijdige aanpak. Scholen, overheid en bedrijfsleven zijn samen verantwoordelijk voor het ontwikkelen van maatregelen die moeten zorgen voor een afname van het aantal voortijdig schoolverlaters.

Om voortijdig schoolverlaters passende leer/werktrajecten te kunnen aanbieden, is een goede samenwerking tussen overheid, scholen en werkgevers nodig. Hiermee kan een situatie worden gecreëerd waarin bedrijven enerzijds aan goed opgeleid personeel komen en waardoor anderzijds voldoende leer/werkplekken ontstaan voor de jongeren die daarmee een betere positie op de arbeidsmarkt krijgen.

Overigens is de Stichting van de Arbeid van mening dat geen schrikbeeld moet worden gecreëerd rond voortijdig schooluitval. Nederland hanteert immers een ruime definitie. Volgens Europese maatstaven heeft 2/3 van de voortijdig schoolverlaters een diploma op vmbo- of mbo1-niveau. Deze diploma's bieden nog wel kansen om verder te worden geschoold binnen de beroepspraktijk. De jongeren zonder enig diploma vormen de groep die de meeste aandacht behoeft. Aanpassing van de Nederlandse definitie is dan ook gewenst. In paragraaf 2 van de notitie gaat de Stichting hier nader op in.

Ten slotte wijst de Stichting erop dat zij o.a. in haar aanbeveling aan decentrale sociale partners die naar aanleiding van de Werktop in 2005 is gedaan al ervoor heeft gepleit om in cao's effectieve afspraken te maken over het bieden van mogelijkheden aan werkenden (met name jongeren) zonder (sector)startkwalificatie om deze zo veel mogelijk alsnog te behalen¹. Uit de 'Voorjaarsrapportage cao-afspraken 2008' van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid² komt naar voren dat vrijwel alle cao's (2007) afspraken bevatten over scholing en bredere inzetbaarheid van het personeel.

Hoogachtend,
STICHTING VAN DE ARBEID

drs. J.M.A. Mooren
secretaris

¹ Stichting van de Arbeid: *Naar brede en duurzame inzetbaarheid op de arbeidsmarkt, aanbevelingen over scholing en employabilitybeleid*, 13 maart 2006 (publicatienummer 7/06)

² Ministerie van SZW: *Voorjaarsrapportage cao-afspraken 2008*. Deze rapportage is gebaseerd op een steekproef van 122 (grote) cao's.

9 oktober 2008

Tegengaan groenpluk

1. Groenpluk

Groenpluk is een van de oorzaken van voortijdige schooluitval ('vsv'). Door de huidige gunstige economische omstandigheden kan het voor jongeren die toch al niet erg gemotiveerd zijn om een opleiding te volgen aantrekkelijk zijn om zo snel mogelijk het onderwijs te verlaten en te gaan werken. Dat blijkt wel uit de cijfers. Van de ongeveer 53.000 voortijdig schoolverlaters ('vsv'ers') per jaar heeft 65% werk.¹ Tegelijkertijd kan worden vastgesteld dat het aantal vsv'ers in het schooljaar 2006-2007 met 3400 is gedaald ten opzichte van het schooljaar daarvoor.²

De Stichting constateert dat de stap naar de arbeidsmarkt op korte termijn aantrekkelijk lijkt, maar wanneer de werkgelegenheid weer afneemt, lopen juist deze jongeren het grootste risico om werkloos te worden. Zij hebben immers vaak werk gevonden waar de aandacht voor (bij)scholing niet erg groot is.

De Stichting van de Arbeid stelt vast dat groenpluk te maken heeft met krapte op de arbeidsmarkt. Bedrijven zoeken naar manieren om arbeidskrachten te krijgen. Jongeren die om allerlei redenen weinig gemotiveerd zijn om een opleiding te volgen, kunnen zich laten verleiden om op aanbiedingen vanuit het bedrijfsleven in te gaan en voortijdig het onderwijs verlaten. Het bedrijfsleven heeft er in zijn algemeenheid echter ook belang bij om het aantal voortijdig schoolverlaters in het (v)mbo terug te brengen, omdat op de langere termijn gekwalificeerd personeel onontbeerlijk is. Om vervolgscholing te kunnen volgen, is het immers nodig dat er een zekere basiskennis aanwezig is. Het bezitten van een startkwalificatie is niet alleen voor de jongeren zelf de beste garantie op het krijgen én behouden van werk, ook voor de arbeidsmarkt als geheel is het de meest wenselijke situatie.

Naast de negatieve effecten van groenpluk wil de Stichting van de Arbeid erop wijzen dat de positieve kant niet uit het oog moet worden verloren: het biedt namelijk een grote groep jongeren zonder startkwalificatie wèl een baan en wèl werkervaring. Er zullen immers altijd jongeren zijn voor wie de school niet de plek is om dag in dag uit te vertoeven. Uit de praktijk blijkt dat voor een deel van deze jongeren nu eenmaal geldt dat

¹ Het aantal vsv'ers per jaar is ruim 53.000. Daarvan is 65% werkzaam, waarvan het merendeel met een vast arbeidscontract (bron: www.voortijdigschoolverlaten.nl, OCW)

² Brief van de minister en staatssecretaris van OCW aan de Stichting van de Arbeid d.d. 18 maart 2008: *Cijfers 2006-2007 Voortijdig Schoolverlaten*

zij pas na het (voortijdig) verlaten van het onderwijs inzien dat het toch raadzaam is een (beroeps)opleiding te volgen. In de praktijk nemen werkgevers over het algemeen hun maatschappelijke verantwoordelijkheid door met deze werknemers een opleidingstraject in te gaan. In dat geval is groenpluk een van de mogelijkheden voor jongeren om goed geëquipeerd een plek op de arbeidsmarkt te vinden en te behouden. Dat is ook in het belang van de arbeidsmarkt zelf. Vanuit dit perspectief bezien, komen deze vsv'ers nog niet eens zo slecht terecht.

De groep jongeren bij wie dit kwartje niet valt en die niet alsnog een (beroeps)opleiding gaat volgen, baart de Stichting van de Arbeid wèl zorgen. Deze jongeren kunnen bij economische tegenwind als eerste op straat komen te staan en in allerlei problemen komen. Voor deze groep geldt dat bewustwording belangrijk is. Werkgevers hebben een verantwoordelijkheid om dit bewustwordingsproces bij jongeren te stimuleren en om te bevorderen dat zij zich laten scholen. De Stichting van de Arbeid benadrukt dat zij in de eerder genoemde aanbeveling aan sociale partners werkgevers en ondernemingsraden heeft gewezen op de rol die zij kunnen spelen bij de prikkel tot scholing, vooral bij ongediplomeerden en laagopgeleiden.

2. Groenpluk als een van de oorzaken van voortijdige schooluitval

Om groenpluk effectief aan te pakken, is het noodzakelijk om schooluitval als geheel te bezien en naar de oorzaken te kijken. Naast groenpluk kunnen er vele redenen van uiteenlopende aard zijn waarom een jongere voortijdig, zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat:

- a. weinig of geen perspectief, laag zelfbeeld (ik kan niets, leren is niets voor mij);
- b. weinig motivatie (waarom een opleiding, liever werken en geld verdienen);
- c. weinig of verkeerde stimulans vanuit de omgeving (laagopgeleide ouders, vrienden, 'peergroup' (leeftijdsgenoten), achterstandsbuurt);
- d. problematische thuissituatie (scheiding ouders, relationele problemen met stief- of pleegouders, woonsituatie, schulden);
- e. ziekte, drank-, drugs-, game- en internetverslaving (van jongere zelf of van ouders of familieleden);
- f. aantrekkelijkheid van het snelle geld in het criminele circuit;
- g. weinig interesse (onderwijs is niet boeiend, te weinig praktisch, te theoretisch, verborgen laaggeletterdheid);
- h. gebrekkige aansluiting/doorstroming vmbo-mbo;
- i. verkeerde keuze voor opleiding en/of beroep.

Meestal is niet één aanwijsbare reden te noemen die heeft geleid tot vsv maar gaat het om een combinatie van factoren die ervoor zorgt dat een leerling gedemotiveerd raakt en de school verlaat zonder startkwalificatie.

Voortijdige schooluitval is een complex probleem dat met name in de grote steden voorkomt. Het is bovendien een armoedeprobleem: het percentage uitkeringen in een buurt houdt gelijke tred met de schooluitval in diezelfde buurt.³ Bij het zoeken naar oplossingen moeten alle actoren worden betrokken.

³ Pieter Winsemius (WRR): *Niemand houdt van ze ...*, Kohnstammlezing, maart 2008, vooruitlopend op een advies dat de WRR voorbereidt op het gebied van schooluitval

De Stichting van de Arbeid wijst er in dit verband op dat de definitie van vsv niet adequaat is. Jongeren die met een diploma vmbo of mbo-1 de arbeidsmarkt betreden, vallen onder de definitie van vsv'ers. Deze jongeren, die veelal bij hun werkgever de gelegenheid krijgen en benutten om alsnog een startkwalificatie te halen, worden hierdoor gestigmatiseerd. De Stichting van de Arbeid onderschrijft het pleidooi van de RWI in zijn advies *Sectorstartniveau*⁴ om deze groep niet als voortijdig schoolverlater te registreren. Het zijn niet deze jongeren die de probleemgroep vormen, maar de jongeren die geen enkel diploma hebben.

Wanneer de definitie van vsv in bovenstaande zin wordt aangepast, dan kan de aanpak van vsv worden toegespitst op de ongediplomeerde vsv'ers zodat meer gerichte actie mogelijk is en de vmbo- en mbo-1 gediplomeerden niet onnodig worden gestigmatiseerd. Dit laat onverlet dat ook voor de laatstgenoemde groep het uitgangspunt blijft dat moet worden gestreefd naar het behalen van een startkwalificatie.

De Stichting van de Arbeid sluit zich in dit verband aan bij de aanbeveling van de RWI in genoemd advies dat elke sector (in cao-verband) zou moeten vaststellen wat het sectorstartniveau is: wat is het laagste niveau waarop kan worden ingestroomd. Hieraan kan vervolgens een leerwerktraject worden gekoppeld.

3. Tegengaan groenpluk

Het begrip 'groenpluk' suggereert dat alleen werkgevers verantwoordelijk zijn voor het verleiden en voortijdig 'weghalen' van jongeren uit de schoolbanken. Zoals in paragraaf 2 is aangegeven, zijn er vele redenen waarom jongeren het onderwijs voortijdig verlaten. Naast het bedrijfsleven zijn scholen en overheid evenzeer verantwoordelijk voor dit verschijnsel. Dit laat echter onverlet dat de Stichting van de Arbeid het probleem wil aanpakken en haar verantwoordelijkheid neemt.

De overheid en sociale partners hanteren het uitgangspunt: iedere jongere minimaal een startkwalificatie, tenzij dat niet binnen de mogelijkheden van die jongere past (Participatietop 2007).

De Stichting van de Arbeid is dan ook van mening dat het zaak is om jongeren ervan te overtuigen dat een afgeronde beroepsopleiding op ten minste startkwalificatieniveau de beste garantie is voor het vinden en behouden van een baan.

Een van de instrumenten om jongeren zo lang mogelijk op school te houden, is een goede studie- en beroepskeuzevoorlichting en -begeleiding zowel op het vmbo als het mbo. Deze moet niet alleen bestaan uit het verspreiden van voorlichtingsfolders. Het gaat om kennismaking met de beroepspraktijk door bezoeken te brengen aan bedrijven maar ook door praktijkopleiders naar de klas te halen. Stages vormen een essentieel onderdeel van kennismaking met de werkvloer. Oud-leerlingen kunnen een bijdrage leveren aan een adequate voorlichting door hun keuze voor studie en/of beroep toe te lichten. Oud-vsv'ers en 'groengeplukte' spijtoptanten kunnen worden ingeschakeld om hun ervaringen te vertellen op scholen.

⁴ Raad voor Werk en Inkomen: *Sectorstartniveau*, juli 2006

Scholen kunnen met het oog op hun verantwoordelijkheid voor leerlingen in het kader van de kwalificatieplicht in samenwerking met het regionale bedrijfsleven en in samenwerking met gemeenten leerlingen volgen in hun (school)loopbaan en hen bij de les houden. Zo kan worden voorkomen dat jongeren 'zoek' raken.

Ten slotte wijst de Stichting van de Arbeid erop dat zij alles in het werk stelt om (mede) uitvoering te geven aan het Convenant laaggeletterdheid (september 2007). In veel gevallen heeft vsv te maken met een taalachterstand die kan leiden tot motivatieproblemen. Het vergroten van de taalvaardigheid is daarom van essentieel belang om jongeren op school te houden en om hen in een later stadium in staat te stellen vervolgscholing te volgen.

4. Conclusies

Concluderend merkt de Stichting van de Arbeid op dat geen schrikbeeld moet worden gecreëerd rond vsv. Zoals in de begeleidende brief al is aangegeven, geeft de ruime Nederlandse definitie van vsv een vertekend beeld van het werkelijke aantal vsv'ers. Een diploma vmbo of mbo-1 biedt immers genoeg kansen om verder te worden geschoold binnen de beroepspraktijk. De jongeren zonder enig diploma vormen de groep die de meeste aandacht behoeft.

Om voortijdig schoolverlaters passende leer/werktrajecten te kunnen aanbieden, is een goede samenwerking tussen overheid, scholen en werkgevers nodig. Door het voor bedrijven aantrekkelijk te maken om in leer/werktrajecten te participeren, kan een win/win-situatie gecreëerd worden: een situatie waarin bedrijven enerzijds aan goed opgeleid personeel komen en waardoor anderzijds voldoende leer/werkplekken ontstaan voor de jongeren die hiermee een betere positie op de arbeidsmarkt krijgen.

De Stichting van de Arbeid wil decentrale sociale partners bij gelegenheid nogmaals aanbevelen dat op het decentrale niveau bevorderd wordt dat werkgevers jongeren zonder startkwalificatie in de gelegenheid stellen deze alsnog te behalen, daartoe gestimuleerd door hun werkgever. Juist omdat er voor jongeren veel mogelijkheden zijn om tegelijkertijd te werken en te leren (leerwerkbanen in een bbl-traject, duale trajecten, het behalen van zgn. ervaringscertificaten (EVC)) moeten alle inspanningen erop gericht zijn hen een startkwalificatie te laten halen. Het niveau van geschooldheid en het niveau van geletterdheid is immers bepalend voor de mogelijkheden die jongeren hebben op de arbeidsmarkt.

Onder die condities is groenpluk niet een probleem, maar biedt het de mogelijkheid om alsnog goed geëquipeerd op de arbeidsmarkt te opereren.